

NOTITIE

Dekker Groep
dhr. A.J. Schouten
postbus 6073
4000 HB Tiel

DATUM: 10 augustus 2020
ONS KENMERK: 20-0483/20.08189/DimEm
UW KENMERK: e-mail d.d. 10 juni 2020
AUTEUR: K. Kuipers MSc
PROJECTLEIDER: drs. D. Emond
STATUS: concept
CONTROLE: ir. E.J.F. de Boer

Notitie natuurwaarden Honswijkerplas 2020

De Honswijkerplas is een uiterwaard aan de noordzijde van de Lek, nabij het dorp Tull en 't Waal. Dekker Groep verzorgt hier de winning van klei en zand in combinatie met de aanleg van een recreatie- en een natuurplas met een totale oppervlakte van circa 50 hectare. De winning van delfstoffen is in 2015 afgerond. De herinrichting van de zuidelijke plas tot een natuurplas is medio 2027 afgerond. Met de herinrichting van de uiterwaard wordt invulling gegeven aan diverse natuurdoelen, onder meer voor rheofiele vissen, amfibieën en (niet-)broedvogels van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Het gebied begint zich te ontwikkelen en Dekker Groep wilt graag weten wat dit oplevert aan soortenrijkdom en heeft Bureau Waardenburg gevraagd een eenmalige opname te maken. De resultaten hiervan zijn in deze notitie beschreven en kunt u gebruiken ter promotie van het project, als basis voor verdere inrichting en beheer en mogelijk als tussentijdse meting van de soortenrijkdom.

Toelichting

Plangebied

De Honswijkerplas is gesitueerd langs de noordoostzijde van de Lek, ter hoogte van de stuw bij Hagestein (figuur 1).

Figuur 1 Ligging plangebied (rood omkaderd) (Esri Nederland, Community Map Contributors | Esri Nederland, beeldmateriaal.nl | Esri Nederland, Kadaster | Esri Nederland, AHN)

Methodiek onderzoek

Wij hebben twee veldbezoeken uitgevoerd: 18 juni en 7 juli 2020. Tijdens het tweede veldbezoek is afgetrapt in aanwezigheid van twee lokale vrijwilliger die veel gebiedskennis hebben. Deze gebiedskennis is gebruikt door gezamenlijk een aantal locaties te bekijken en kennis – opgedaan tijdens het eerste bezoek - uit te wisselen. Tijdens beide bezoeken is het plangebied doorkruist en zijn 'alle' faunawaarnemingen in onze online applicatie WrnPro opgeslagen. De focus lag hierbij op vogels, grondgebonden zoogdieren, insecten (dagvlinders, libellen), reptielen en amfibieën. Maar ook in het oog springende flora is meegenomen.

Waarnemingen zijn op locatie ingemeten en eventueel van een aantal voorzien. Soorten in hoge aantallen en verspreid in het plangebied zijn eenmaal ingemeten en van een aantalsinschatting voorzien. Dit heeft geresulteerd in een lijst van waargenomen soorten. Om deze te relateren aan de betekenis van het plangebied is elke waarneming voorzien van het gedrag (ter plaatse, overvliegend, foeragerend, zingend etc.).

Belangrijk om te vermelden is dat het een eenmalige opname betreft en geen inventarisatie van genoemde soortengroepen; hiervoor zijn meerdere bezoeken verspreidt over een seizoen voor nodig. Ook soorten die 's avonds of 's nachts actief zijn (bv vleermuizen) zijn hiermee niet in beeld gebracht.

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 15 september 2020. Bij het raadplegen van de NDFF is de begrenzing van het plangebied als zoekgebied gehanteerd en gegevens tot tien jaar oud. De resultaten zijn hieronder per soortgroep beknopt toegelicht.

Resultaten

Vogels

Er zijn 61 inheemse vogelsoorten waargenomen tijdens het veldonderzoek. Hierin zijn overvliegende exemplaren waarvoor het plangebied geen duidelijke functie vervult niet opgenomen (Tabel 1).

Van 31 soorten is vastgesteld dat zij in het plangebied tot broeden komen. Dit is waarschijnlijk een onderschatting, doordat niet de specifieke methodiek voor een volledige broedvogelinventarisatie is toegepast. Met name kleine zangvogels gebonden aan struwelen en rietlandschappen zijn talrijk aanwezig. De hoogste dichtheden van de meeste soorten zitten rondom de natuurplas. Langs de oost- en zuidzijde van de natuurplas is een afwisseling van bloemrijke stroken, rietkragen en laag wilgenstruweel te vinden. Hier broeden o.a. bosrietzanger, blauwborst en roodborsttapuit. Aan de westzijde van de natuurplas bevindt zich een structuurrijker struweel van hoofdzakelijk wilg en meidoorn waar territoria van soorten als cetti's zanger, braamsluiper en tuinfluiter zijn vastgesteld. Ook bestaan delen van de oever van de natuurplas uit steile wanden waar ijsvogel en oeverzwaluw een geschikte nestlocatie vinden. Rondom de recreatieplas zit de hoogste dichtheid aan broedvogels in het wilgenstruweel aan de westzijde. Het betreft in deze hoek voornamelijk zeer algemene soorten als zanglijster, winterkoning en tijtjaf. De watervogels die in het plangebied broeden zijn allen landelijk zeer algemeen. Voorbeelden hiervan zijn fuut, meerkoet en grauwe gans. De dichtheden lijken het hoogst op de natuurplas.

Er komen een aantal soorten van de Nederlandse Rode Lijst van broedvogels tot broeden in het gebied. Dit zijn koekoek, spotvogel, graspieper en kneu. Van de koekoek zijn twee zingende mannetjes vastgesteld en is in elk geval één vrouwtje waargenomen. Allen tijdens het eerste veldbezoek. Eén spotvogel werd zingend gehoord tijdens het tweede veldbezoek. Beide soorten zijn aangetroffen in de struwelen in de zuidwesthoek van het plangebied. Minimaal drie zingende graspiepers zijn vastgesteld op de winterdijk langs de oostelijke rand van het plangebied. Foeragerende kneuen werden op meerdere locaties in het plangebied waargenomen. In de zuidwesthoek van het plangebied werden ook juvenielen gezien. Bovengenoemde soorten zijn allen nog betrekkelijk algemeen in grote delen van Nederland, maar laten landelijk een dalende trend zien.

Een opvallende soort die in het plangebied tot broeden komt is de bruine kiekendief. Op beide velddagen was een paartje de gehele dag aanwezig, jagend in het plangebied en omgeving. Het nest bevindt zich in de zuidoosthoek van de Honswijkerwaard. In Nederland broedt de bruine kiekendief met name in de laagveengebieden in het westen. Bij voorkeur, broeden ze in rietmoeras, maar ook sloten met riet en akkers kunnen als broedlocatie fungeren.

Figuur 2 v.l.n.r. adult man roodborsttapuit, adult graspieper met voedsel voor jongen, juveniele blauwborst.

Eén van de opvallendste soorten in de Honswijkerwaard is de buidelmees. Ook de buidelmees staat op de Rode Lijst (gevoelig). In het voorjaar van 2020 zijn zeker twee mannetjes buidelmees in het plangebied aanwezig geweest. In ieder geval één exemplaar heeft ook een nest gebouwd, maar dit is niet afgemaakt en de vogels zijn niet tot broeden gekomen (Figuur 2). Volgens de laatste schattingen van Sovon zijn er in Nederland 45-75 broedparen. Het grootste deel van de populatie broedt in de IJsseldelta. De buidelmees is in Nederland altijd een schaarse broedvogel geweest. De grootste aantallen waren aanwezig tijdens de jaren negentig, toen maximaal 250 paren tot broeden kwamen.

Figuur 3 Nest van buidelmees.

Voor de overige waargenomen soorten geldt dat zij het gebied grotendeels bezoeken om te foerageren. Hierbij gaat het met name om watervogels, zoals purperreiger, lepelaar en scholekster. Een flink aandeel van deze soorten komt tot broeden in de omgeving en

gebruiken het plangebied om voedsel voor de jongen te verzamelen. Hieronder vallen een aantal Rode Lijst soorten. Dit zijn torenvalk, visdief en boerenwaluw.

*Tabel 1: Lijst van waargenomen vogelsoorten en vastgestelde functie van het plangebied. Soorten van de Nederlandse Rode Lijst die het plangebied benutten om te broeden of te foerageren tijdens het broeden zijn **vet** gedrukt. Per soort zijn de functie van het plangebied (B = broedgebied, F = foerageergebied, R = rustgebied, D = doortrekker) en een schatting van het minimaal aantal broedparen gegeven. Voor soorten die het plangebied gebruiken voor een andere functie is het minimaal aantal waargenomen individuen gegeven. Soorten die zijn vastgesteld via NDFF of waarnemingen van derden zijn cursief weergegeven PM.*

Soort	Functie plangebied	Aantal (inschatting)	Opmerkingen
knobbelzwaan	F	2	
grauwe gans	B/F/R	120	
grote Canadese gans*	B	10	
brandgans	B/F/R	65 (1)	
Nijlgans*	B	1	
wilde eend	B/F	15 (2)	
kuifeend	F	13	
fuut	B	3	
blauwe reiger	F	5	
purperreiger	F	1	meerdere individuen overvliegend
lepelaar	F	1	
ooievaar	F	1	
aalscholver	F	1	
bruine kiekendief	B	1	
buizerd	F	2	
sperwer	F	1	
torenvalk	F	2	
fazant*	B	2	
meerkoet	B	110 (1)	
waterhoen	B	2	
scholekster	F	7	
kokmeeuw	F	10	
kleine mantelmeeuw	F	1	
visdief	F	8	
koekoek	B	2	
houtduif	F	4	
holenduif	F	6	
gierzwaluw	F	15	

ijsvogel	B	1	
groene specht	B? / F	1	juveniel dier, mogelijk een broedvogel
zwarte kraai	F	10	
ekster	F	1	
gaai	F	1	
spreeuw	B? / F	100	
graspieper	B	3	
witte kwikstaart	B? / F	23	grotendeels juvenielen
koolmees	B	3	
buidelmees	B	1	alleen nest waargenomen
oeverzwaluw	B	4	
boerenzwaluw	F	6	
cetti's zanger	B	3	
fitis	B	4	
tjiftjaf	B	9	
kleine karekiet	B	9	
bosrietzanger	B	6	
spotvogel	B	1	
zwartkop	B	8	
tuinfluiter	B	1	
grasmus	B	11	
braamsluiper	B	1	
winterkoning	B	6	
merel	B	4	
zanglijster	B	4	
blauwborst	B	3	Uitgevlogen jongen op 2 plekken
roodborsttapuit	B	1	
tapuit	D	1	
heggenmus	B	1	
groenling	B	2	
kneu	B	3	
putter	B	3	ca. 15 uitgevlogen jongen
rietgors	B	2	

*exoot

Zoogdieren

Van vier soorten zoogdieren is de aanwezigheid in het plangebied vastgesteld tijdens de veldbezoeken. De meest opvallende soort is de bever. Deze soort maakt al jaren een sterk opmars door en komt inmiddels in het hele riviereengebied voor. Hij staat op de Rode Lijst echter nog altijd geclassificeerd als *gevoelig*. In de Honswijkerwaard is een burcht

aanwezig in de natuurplas. Daarnaast zijn haas, konijn en mol aangetroffen tijdens het veldonderzoek. Uit de NDFF zijn verder nog ree, steenmarter, vos en wezel (Rode Lijst gevoelig) bekend.

Figuur 4 Beverburcht langs de westzijde van de natuurplas.

Tabel 1: Lijst van zoogdieren in het plangebied. Soorten van de Nederlandse Rode Lijst zijn vet gedrukt. Soorten die zijn vastgesteld via NDFF of waarnemingen van derden zijn cursief weergegeven.

Soort	Functie plangebied	Opmerkingen
bever	leefgebied	burchtlocatie
haas	leefgebied	
konijn	leefgebied	
mol	leefgebied	alleen sporen
<i>ree</i>	leefgebied	één waarneming
<i>steenmarter</i>	leefgebied	
<i>vos</i>	leefgebied	
wezel	leefgebied	

Reptielen & Amfibieën

Tijdens het veldonderzoek is alleen bastaardkikker (roepend) waargenomen langs de westkant van de natuurplas. Uit de NDFF zijn daarnaast bruine kikker, heikikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander bekend (NDFF, 2020). Geen van

deze soorten is opgenomen op de Rode Lijst van bedreigde amfibieën. Al deze soorten zijn wel beschermd, waarvan de poelkikker en heikikker Habitatrichtlijnsoorten van bijlage IV zijn. Reptielen zijn niet bekend uit het plangebied.

Tabel 3: Lijst van amfibieën in het plangebied. Soorten die zijn vastgesteld via NDFF of waarnemingen van derden zijn cursief weergegeven.

Soort	Functie plangebied	Opmerkingen
bastaardkikker	leefgebied	
gewone pad	leefgebied	
heikikker	leefgebied	
kleine watersalamander	leefgebied	
poelkikker	leefgebied	

Ongewervelden

Tijdens de velddagen zijn 11 soorten dagvlinders en 7 soorten libellen waargenomen. Het betreft voornamelijk landelijk algemene soorten. Dagvlinders werden hoofdzakelijk aangetroffen in de bloemrijke ruigtestroken rondom de natuurplas en in de bloemrijke strook aan de westkant van de recreatieplas. Libellen waren voornamelijk aanwezig rondom de oevers van de natuurplas en in het rietmoeras in de zuidoosthoek van het plangebied.

Eén soort dagvlinder van de Nederlandse Rode Lijst is vastgesteld. Het gaat om het bruin blauwtje, tegenwoordig een relatief schaarse standvlinder, die staat geclassificeerd als *gevoelig*. Van oudsher komt de soort met name voor in het westen van het land, langs de grote rivieren en in het zuiden van Limburg. Langs de rivieren is de soort op veel plaatsen verdwenen, maar in de Honswijkerwaard is de soort dus nog wel te vinden. Tijdens het tweede veldbezoek werden meerdere individuen gezien in de bloemrijke stroken aan de westkant van de recreatieplas.

Figuur 5 Bruin blauwtje.

Tabel 4: Lijst van waargenomen dagvlinders en libellen. Soorten van de Nederlandse Rode Lijst zijn **vet** gedrukt. Per soort is de functie van het plangebied (**PM**) en een inschatting gegeven van talrijkheid (H = hoog, M = medium, L = laag).

Soortgroep	Soort	Functie plangebied	Dichtheid	Opmerkingen
Dagvlinders	atalanta		M	
Dagvlinders	dagpauwoog		M	
Dagvlinders	distelvlinder		L	
Dagvlinders	gehakelde aurelia		L	
Dagvlinders	landkaartje		L	
Dagvlinders	bruin zandoogje		M	
Dagvlinders	groot koolwitje		M	
Dagvlinders	klein koolwitje		H	
Dagvlinders	klein geaderd witje		M	
Dagvlinders	boomblauwtje		L	
Dagvlinders	icarusblauwtje		M	
Dagvlinders	bruin blauwtje		M	
Libellen	grote keizerlibel		M	
Libellen	vroege glazenmaker		M	
Libellen	gewone oeverlibel		H	
Libellen	steenrode heidelibel		L	
Libellen	bloedrode heidelibel		L	
Libellen	lantaarntje		H	
Libellen	watersnuffel		M	

Planten

In het plangebied komen diverse plantensoorten voor die kenmerkend zijn voor het riviereengebied, zoals kruisbladwalstro, klein vlooienkruid en kruisdistel. Noemenswaardig zijn daarnaast de brede wespenorchis, rietorchis en grote keverorchis. (Rode Lijst kwetsbaar). Groeiplaatsen van deze orchideeën zijn te vinden langs de westzijde van de natuurplas, nabij de beverburcht.

Aanbevelingen

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek PM

- waarnemingen van vleermuizen ontbreken in de NDFF
- punt van westoever natuurplas lijkt erg interessant kwa waargenomen soorten.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met D. Emond.

Akkoord voor uitgave: Kwaliteitszorg Bureau Waardenburg bv
ir. E.J.F. de Boer

Paraaf: PM

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Dekker Groep

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Bureau Waardenburg bv hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Bureau Waardenburg, Varkensmarkt 9 4101 CK Culemborg, 0345 51 27 10, info@buwa.nl, www.buwa.nl